

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сухорукова А.Л., канд. наук з держ. упр., доцентка
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0002-6170-4955>

Анотація. Здійснено аналіз концептуальних положень державного регулювання процесу забезпечення продовольчої безпеки в системі національної безпеки. Визначено проблеми та перспективи розвитку механізму державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки в Україні. Обґрунтовано механізм державного регулювання системи забезпечення продовольчої безпеки, який допускає оптимальне поєднання заходів державного протекціонізму з функціонуванням ринкового механізму вирішення суперечностей у сфері забезпечення продовольчої безпеки на основі інституціоналізації його інфраструктурних складових.

Ключові слова: державне регулювання, продовольча безпека, економіка, стратегії, безпека, національна економіка.

Перехід до ринкової економіки та реформування аграрного сектора відповідно до економічних законів ринку потребують особливої уваги до регулювання системи продовольчої безпеки в нових умовах. Сьогодні, коли стають очевидними як помилки та недоліки аграрної реформи, так і її позитивні результати, особливо важливо розробити науково обґрунтовані підходи до регулювання продовольчої безпеки країни. Ця система повинна відповідати принципам ринкової економіки та, як один із пріоритетів агропродовольчої політики держави, визначати основні напрями її реалізації.

В контексті розгляду даної проблематики під продовольчою безпекою будемо розуміти такий стан економіки, при якому незалежно від кон'юнктури світових ринків гарантується стабільне забезпечення населення продовольством в кількості, що відповідає науково обґрунтованим параметрам, з одного боку, і створюються умови для підтримки споживання на рівні медичних норм, з іншого боку [2]. Відповідно, під механізмом державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки будемо розуміти комплекс соціально-економічних та інституційно-правових заходів, спрямованих на підтримку розвитку виробництва продовольчої продукції; регулювання продовольчого вітчизняного ринку, зниження ступеню його залежності від світового ринку продовольства; поліпшення соціального становища та зростання платоспроможності населення; забезпечення якості та безпеки продовольчої продукції [4].

Наразі наша країна перебуває в умовах економічної нестабільності, що спричиняє зростання цін і зменшення доходів населення. Важливим елементом забезпечення продовольчої безпеки як на національному, так і на регіональному

рівнях є впровадження нового механізму управління цим процесом. Він повинен ґрунтуватися на самоорганізації учасників регіонального продовольчого ринку та підкріплюватися регіональною агропродовольчою політикою, що реалізується на відповідному рівні.

Без сумніву, необхідно розробити концепцію продовольчої безпеки, яка враховуватиме сучасні світові тенденції, зокрема глобалізацію та інтеграцію до СОТ [3]. Державне регулювання у сфері продовольчої безпеки має ґрунтуватися на принципах поступового розвитку, поетапного впровадження змін та поєднання державного протекціонізму з ринковими механізмами.

Державне управління агропродовольчим ринком, як ключовим елементом продовольчої безпеки та стабільного соціально-економічного розвитку регіону, має включати запровадження ефективних механізмів для розвитку регіонального продовольчого комплексу. Серед таких інструментів, по-перше, слід виділити створення регіональної професійної асоціації учасників агропродовольчого ринку, яка сприятиме розробці та адаптації механізму управління продовольчим комплексом регіону.

По-друге, необхідне впровадження спеціалізованого компонента регіональної соціально-економічної політики, орієнтованого на розвиток агропродовольчого комплексу. Це особливо важливо для регіонів, які мають значні природні, організаційні, інституційні та соціальні ресурси для формування ефективної агропродовольчої системи.

По-третє, важливу роль відіграватиме діяльність консультативної ради з розвитку агропродовольчого комплексу при керівництві виконавчої влади регіону. Цей орган сприятиме впровадженню інновацій у сільське господарство, їх експертній оцінці та поширенню серед усіх зацікавлених сторін.

Важливу роль відіграватиме діяльність Фонду підтримки інновацій у розвитку агропродовольчого комплексу. Це неприбуткова організація, що залучатиме внески учасників ринку та інших зацікавлених осіб для надання грантів на просування перспективних інноваційних проєктів у сфері агропродовольства.

Створення спеціалізованого регіонального фонду відновлення земельних ресурсів забезпечить наявність фінансових коштів для викупу земель у неефективних власників, відновлення їхньої родючості та подальшої передачі продуктивним землекористувачам для ефективного використання в аграрному секторі.

Оновлення та вдосконалення нормативно-правової бази сприятиме більш ґрунтовному закріпленню стандартів продовольчої безпеки. Зокрема, це дозволить закріпити відповідальність держави за забезпечення доступу до харчових продуктів: як шляхом спрощення можливості їх придбання для всіх громадян, так і шляхом прямої підтримки соціально незахищених верств населення за рахунок продукції вітчизняних сільгоспвиробників.

Такі зміни дадуть змогу сформулювати єдиний підхід до правового регулювання продовольчої безпеки на національному рівні, створити узгоджені законодавчі рамки з урахуванням регіональної специфіки та уникнути можливих суперечностей у майбутньому. Крім того, вони сприятимуть зростанню

внутрішнього виробництва продовольства завдяки використанню наявного потенціалу країни.

Механізми покращення державної політики у сфері продовольчої безпеки мають ґрунтуватися на комплексному використанні всіх доступних державних інструментів [5]. Політика в цій сфері повинна стимулювати розвиток нових виробничих напрямків, заснованих на інноваційних підходах, що забезпечують високу ефективність при мінімальних витратах.

Таким чином, удосконалення державного регулювання продовольчої безпеки в умовах трансформації національної економіки має базуватися на узгодженій системі організаційно-економічних, законодавчих, адміністративних і соціальних заходів, що реалізуються на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Глубіш Л.Я. Економічні важелі механізму державного регулювання виробничої складової продовольчої безпеки. *Економічний форум*. 2013. №3. С. 9-18.
2. Грецька Г.А. Основні критерії оцінки рівня продовольчої безпеки України та стратегічні напрями її підвищення. *Агросвіт*. 2011. №10. С. 6-11.
3. Залізнюк В.П. Цільові орієнтири та методологічні принципи реалізації державної політики в забезпеченні продовольчої безпеки. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2018. Вип. 2 (9). С. 24-30.
4. Poltorak A. S., Burkovska A. I., Khrystenko O. A., Sukhorukova A. L. and Dovgal I. V. Monitoring of relationships between indicators of food security of the states. 3rd International Conference on Environmental Sustainability in Natural Resources Management 2023.
5. Poltorak, A., Stamat, V., Sukhorukova, A., Dovgal, I., & Onyshchenko, D. (2024). Strategies for regional disproportion management to restore economic security in the Ukrainian agricultural sector. *Ekonomika APK*, 31(6), 48–58.

Annotation. The conceptual provisions of state regulation of the process of ensuring food security in the national security system have been analyzed. The problems and prospects for the development of the mechanism of state regulation of ensuring food security in Ukraine have been identified. The mechanism of state regulation of the food security system has been substantiated, which allows for the optimal combination of state protectionism measures with the functioning of the market mechanism for resolving contradictions in the field of ensuring food security based on the institutionalization of its infrastructure components.

Keywords: state regulation, food security, economy, strategies, security, national economy.